Tütüncü Dükkânından New York'a Bir Şairin Öyküsü

NECMİ KÜÇÜK

O, müthiş hayal gücü, fevkalade tasvir ve ifade yeteneğiyle, Mehcer[1]* edebiyatının en önemli şairlerindendir. O, şiirlerinde iyimserlik ve güzelliği ele alan, hayatı tüm yönleriyle sorgulayan, bu yüzden "iyimserlik, güzellik ve sorgulama şairi" olarak adlandırılan tabiat aşığı bir şairdir. O, çok genç yaşta ayrılmasına rağmen, ülkesiyle bağlarını hiç koparmayan ve kalbi Lübnan özlemiyle çarpan bir vatan aşığıdır. Onun nazarında Lübnan, zamanın en değerli incisi, kâinatın biricik yıldızıdır. Ne onun güneşine benzeyen güneş, ne de onun suyundan tatlı su vardır. Dağlarından daha yalçın bir dağ, ovalarından daha bereketli bir ova, tabiatından daha güzel bir tabiat yoktur. O, Araplar arasında din, mezhep farkı gözetmeksizin, onların tarihi başarılarıyla iftihar eden, mağlubiyetleriyle mükedder olan milliyetperver bir şairdir.

İliyâ Dâhîr İliyâ Ebû Mâdî, 1889 yılında Lübnan'da orta halli bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gözlerini açar. Ailesinin maddi durumu sebebiyle kendi köyünde sadece ilkokulu okuyabilir. Hayatını yazanlar, onun henüz yedi yaşında iken, iki mil uzaktaki okula yürüyerek gidip sınıfın penceresinden içeride anlatılan dersi dinlediğini ve öğretmenin bu durumu fark ederek onun sınıfa girmesine müsaade ettiğini anlatırlar. Bu şekilde okuma yazmayı öğrenir. Fakat geçim şartları ağırlaşınca gurbet kaçınılmaz olur ve o da bavulunu toplayarak o dönemde Lübnanlıların yegâne gurbeti olan Mısır'a doğru yola çıkar ve İskenderiye'ye ulaşır. İskenderiye'de amcasının dükkânında az bir ücret karşılığında tütün ve sigara kâğıdı satmaya başlar. Düşük gelirinden tasarruf ettiği miktarla kitaplar satın alır. Bazen tek başına bazen de mahalle mekteplerine giderek sarf-nahiv okumaya başlar. Böylece dile olan vukufiyeti artar, artık düşünce ve duygularını mükemmel bir şekilde ifade edebilmektedir.

Bir gün amcasının dükkânında Anton Cümeyyel ile tanışır. Cümeyyel, Emin Takiyyüddin ile birlikte "ez-Zuhur" dergisini

1 XIX. Yüzyılın başlarında Lübnan ve Suriye'de meydana gelen hadiseler neticesinde Amerika Kıtası'na göç eden edip ve şairlerin oluşturdukları edebiyat ekolü.

CamScanner ile tarandı

çıkarmaktadır. Ebû Mâdî'deki kabiliyeti gören Cümeyyel, onun kendi gözetiminde dergide yazmasını teklif eder. Böylece yazdığı şiirler Cümeyyel tarafından tetkik edildikten sonra "ez-Zuhûr" dergisinde yayınlanmaya başlar. Bu dergide yayınladığı ilk kasidesi, küçük bir kızın ailesi tarafından yaşlı bir kimseyle zorla evlendirilmesini ve yaşadığı zindan hayatını ele alır. Kasidede geçen şu beyitler, gencecik kızlarını para karşılığı yaşlı kimselerle evlenmeye zorlayan ebeveynlere bir hatırlatmadır:

"Rüzgâr estiğinde ağacın körpe dalı,
Diğer dala yaklaşır, asla oduna meyletmez."

Kaside okuyucular tarafından çok beğenilir. Ebû Mâdî, o kız hakkında yazdığı kasidenin, kendisinin edebiyat ve şiir dünyasında tanınmasının sihirli anahtarı olduğunu söyler. Bu şekilde şiir yazmaya ve şiirlerini adı geçen dergide yayınlamaya devam eden şair, bilahare yazdığı şiirleri "Geçmişin Hatıraları" adını verdiği bir divanda toplayarak yayınlar.

Şairliğinin, başarısının ve şöhretinin beşiği olan Mısır'ı çok seven şair, onu ikinci vatanı olarak görür. Mısır'ın İngiliz işgalinden kurtulması için verilen mücadeleye destek olur ve bu dönemde sosyal konularda şiir yazmayı bırakıp siyasal konularda yazmaya başlar. Şiirlerinde Mısır'ın bağımsızlık davasını, başına gelebileceklere aldırmadan, korkusuzca savunur. Ebû Mâdî, istiklalin, tumturaklı sözlerle, cafcaflı hutbelerle veya geçmiş ataların mirasıyla iftihar etmekle değil, yılmadan usanmadan çalışmakla elde edilebileceğine inanmaktadır. Bu yüzden Mısır'ın istiklal mücadelesini desteklemek için azami gayret gösterir. Kendisine, *"Sen Mısırlı değilsin, neden Mısır'ın istiklal mücadelesini bu denli savunuyorsun?"* diyenlere, şu şekilde cevap verir.

"Eğer ben Mısır toprağını başarılı bir şekilde savunmasam,
Zaman ümitlerimi başarılı bir şekilde alır götürür."

Şairin üzerindeki İngiliz baskısı, özellikle Vatan Partisi başkanı Muhammed Ferid'in Avrupa'dan dönmesi ve mücadelenin öncülerinden Mustafa Kamil'i anma merasimi münasebetleriyle kaleme aldığı ateşli kasideler neticesinde yoğunlaşır ve nezarete atılır.

Ebû Mâdî'yi taşıyan gemi Ohayo eyaletindeki Cincinnati şehrinin limanına demirlediğinde takvimler 1912 yılını göstermektedir. Bu şehirde dört yıl geçiren şair, kardeşiyle birlikte ticaretle uğraşır ve bir müddet ara verdikten sonra tekrar yazmaya başladığı şiirlerini o dönem gurbet diyarında bilinen gazete ve dergilerde yayınlamaya devam eder. Burada gerek maddi gerek kültürel manada istediğini bulamayan Ebû Mâdî, Cincinati'den ayrılarak New York'a gider ve "Filistin Arap Gençliği" derneğinin daveti üzerine, "el-Mecelletü'l- arabiyye" dergisinin başına geçer. Böylece edebiyat sahasına intikal eden şair, o dönemde farklı grup ve şahıslar tarafından çıkarılan dergi ve gazetelerin yayınlanmalarına da katkılarda bulunur. Gazeteci kimliği sayesinde New York'taki Arap göçmenlerin tamamına yakınıyla irtibat halinde olan şair, Birinci Dünya Savaşı'nın zor şartlarında ülkesi için bir şeyler yapması gerektiğine inanır ve Emîn er-Reyhâni, Cibran Halil Cibran gibi önemli şahsiyetlerle birlikte "Lübnan'a Yardım Cemiyeti"ni kurar.

Cibran, Nesib Arida ve Abdülmesih Haddad ile yaptıkları görüşmelerde, sürekli olarak gurbetteki Arap edip ve şairlerini bir araya getirecek bir oluşumun zaruretine işaret ederler ve sonunda New York şehrinde, Arap edip ve şairleri bünyesinde toplayacak olan "Kalem Birliği" kurulur. Birliğin aynı adı taşıyan dergisinin ilk sayısında Ebû Madi'nin beş kasidesi yayınlanır ve bu birliğin çatısı altında iyice tanınan şairin şöhreti, tüm Arap dünyasına yayılır. Gazetecilik deneyimlerinden istifade eden şair, "es-Semîr" adında iki haftada bir yayınlanan bir dergi çıkarmaya başlar. Daha sonra günlük gazeteye dönüştürdüğü "es-Semîr' in yayınını hayatının sonuna kadar sürdürür.

CamScanner ile tarandı

1948 yılında Unesco tarafından Beyrut'ta düzenlenen "Üçüncü Dünya" konferansına katılmak üzere Lübnan'a gelir. Beyrut havalimanına ayak basar basmaz halkın kendisine olan olağanüstü teveccühü ile karşılaşır. Beyrut halkı onu eşi benzeri görülmemiş bir şekilde bağrına basar. Bunun üzerine şair, vatana duyduğu özlemini dile getirdiği "Yıldızların Vatanı" adlı kasidesini söyler ve Lübnan hükümeti de şairi Üstün Hizmet Madalyası ile taltif eder. Beyrut'tan sonra Şam'a geçen şair burada da aynı coşkuyla karşılaşır. Başkan Şükri Kuvvetli'nin himayelerinde şairin onuruna bir gece tertip edilir ve Başkan tarafından "Devlet Şeref Madalyası" ile ödüllendirilir. Tekrar New York'a dönen Ebû Mâdî, hastalanır ve "es-Semir"deki işini bırakıp istirahate çekilme kararı alır. Gazeteci ve edebiyatçı dostları onu bu zor günlerinde yalnız bırakmazlar ve gazeteyi aynen çıkarmaya devam ederler. Gazetenin yayın hayatına başlamasının yirmi beşinci yılı münasebetiyle düzenlenen törende Ebû Mâdî şu kasideyi okur:

"Ufukta bana öteye yol göründü, zaten öteye yol bulmak istedim,

Damarımdaki kan hayır aşkıyla, zayıfları ezilmişleri gözetmek,

Her zaman Hakk'a kul olmak, canlılara ve eşyalara iyilik etmek için akar,

Kalırsam, kalışım güzellik içindir, ölürsem, ölümüm güzellik içindedir."

Hastalığı iyice şiddetlenen şair, 1957 yılında arkasında beş şiir divanı bırakarak son nefesini verir.

Gülümse

Dedi: Gökyüzü kasvetli! Ve astı yüzünü,
Dedim: Gülümse, gökyüzünün kasveti yeter!
Dedi: Gençlik elden gitti! Dedim: Gülümse,
Üzülmek giden gençliği geri döndürmez!
Dedi: Sevgisi benim için cennet olan,
Ruhumu incitti, aşkımı cehenneme çevirdi,
Kalbimi ona temlik ettikten sonra,
Ahdime ihanet etti, nasıl gülümseyebilirim?
Dedim: Gülümse ve neşelen, ya onunla evlenseydin,
Bütün ömrünü acı çekerek geçirecektin.
Dedi: Ticaret korkunç bir keşmekeş içinde,
Susuzluktan ölmek üzere olan yolcu misali,
Ya da, kana muhtaç olan fakat
Kan tüküren veremli hasta gibi,
Dedim: Gülümse, onun hastalığının sebebi sen değilsin,
Şifası da sende değil,
Gülümse belki de suçlu başkasıdır,
Suçlu senmişsin gibi, korku içinde geceliyorsun,
Dedi: Civarımda düşmanların sesi yükseliyor,
Etrafımda düşmanlar varken sevineyim mi?
Dedim: Gülümse, işlediğin bir suç sebebiyle sana kızmıyorlar,
Sen onlardan daha asil olmasaydın, sana karşı olmazlardı,
Dedi: Panayır mevsimi kapıda,
Henüz, oyuncaklarım ve elbiselerimi satamadım,
Sevdiklerime karşı sorumluluğum var,
Fakat elimde bir kuruşum yok,
Dedim: Gülümse, hala hayattasın ve dostlardan mahrum değilsin,
Dedi: Geceler bana acıyı yudum yudum içirdi,
Dedim: Gülümse, acıyı yudumlasan da,
Belki başkaları seni neşeli görür de,
Kasveti bir kenara bırakıp onlar da neşelenirler,
Sıkıntıyla kazandığın her kuruş için şikâyet edersin,
Güler yüzlü olmakla hiçbir şey kaybetmezsin.
Dostum! Gülümseme dudaklarına zarar vermez,
Gülümsemeden dolayı yüzün de hasar görmez,
Dedi: Güleryüz, dünyaya istemeyerek gelen,
Ve istemeyerek giden kimseyi mutlu etmez,
Dedim: Gülümse, ölümle aranda bir karış varken,
Çünkü öldükten sonra gülümseyemeyeceksin.

Ebû Mâdî

CamScanner ile tarandı